

De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal  
Postbus 20018  
2500 EA Den Haag

Den Haag  
24 november 2005

Ons kenmerk  
AP/OKP/2005/53981

Onderwerp  
Opleiden in de school en Lerarenopleidingen

Bijlage(n)  
Advies Onderwijsraad 'Leraren opleiden in de school'; Verslag veldraadpleging Beleidsagenda Lerarenopleidingen

Op 8 augustus 2005 heb ik de Onderwijsraad verzocht mij te adviseren over de borging van de kwaliteit van het opleiden in de school. Vandaag heeft de raad zijn advies *Leraren opleiden in de school* uitgebracht. Hierbij bied ik u dit advies van de Onderwijsraad en mijn beleidsreactie daarbij aan.

Op 13 oktober 2005 heb ik toegezegd u voor het Algemeen Overleg van 8 december a.s. te informeren over de veldraadpleging die op 2 november jl. plaats vond over de *Beleidsagenda Lerarenopleidingen*. Hierbij treft u het verslag van deze veldraadpleging aan. Tevens geef ik mijn reactie bij de belangrijkste uitkomsten daarvan.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Maria J.A. van der Hoeven

## Beleidsreactie bij het advies van de Onderwijsraad *Leraren opleiden in de school*

### Inleiding

Onderwijsinstellingen voor primair en voortgezet onderwijs en BVE-instellingen leiden steeds vaker onderwijspersoneel in de school op. Ik heb dit opleiden in de school gestimuleerd met diverse stimuleringsregelingen. Allereerst vanwege de meerwaarde van het opleiden in de school in inhoudelijk opzicht. Ten tweede vanwege de krapte op de onderwijsarbeidsmarkt.

Met de toename van het opleiden in de school staan we voor het vraagstuk van kwaliteitsborging. Om de kwaliteit van het leren op de werkplek te garanderen, heb ik drie trajecten in gang gezet:

- ik bespreek met de Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO) en de inspectie van het onderwijs hoe het toezicht op opleiden in de school wordt vormgegeven,
- de lerarenopleidingen ontwikkelen met het beroepsveld voorbeelden van overeenkomsten tussen opleidingen en scholen over het opleiden in de school, en
- in de Dieptepilot voor de opleidingsschool en de academische school 2005 - 2008 onderzoeken groepen van samenwerkende scholen onder welke voorwaarden de opleidingsschool en academische school een succes kunnen zijn.

Aanvullend daarop heb ik de Onderwijsraad op 8 augustus 2005 om een advies gevraagd met de volgende adviesvragen:

1. Op welke manieren draagt opleiden in de school bij aan de kwaliteit van het opleiden van leraren, in Nederland en in andere landen?
2. Onder welke voorwaarden (condities) kan deze bijdrage in Nederland worden geoptimaliseerd?

Vandaag heeft de Onderwijsraad zijn advies *Leraren opleiden in de school* uitgebracht. De raad formuleert daarin zes voorwaarden waar schoolgebonden opleidingstrajecten aan moeten voldoen. Daarnaast doet de raad aanbevelingen voor het versterken van de vakinhoudelijke component in de lerarenopleiding en de verantwoordelijkheidsverdeling bij het opleiden in de school voor de korte en langere termijn.

### Voorwaarden voor schoolgebonden opleidingstrajecten

De Onderwijsraad formuleert zes voorwaarden waar schoolgebonden opleidingstrajecten aan moeten voldoen. Ik waardeer het zeer dat de raad daarbij ervaringen in andere landen en sectoren heeft betrokken.

1. Er is een deskundige opleidingsfunctionaris in de school.
2. Studenten krijgen de gelegenheid ervaring op te doen in gevarieerde onderwijssituaties.
3. Opleiden in de school is structureel verankerd in het personeels- en opleidingsbeleid van de school.
4. De vakinhoudelijke competentie is stevig verankerd in het schoolgebonden opleidingstraject.

5. Opleidingsschool en lerarenopleiding werken intensief samen.
6. De afsluiting van het opleidingstraject is transparant en de beoordeling is onafhankelijk.

Ik onderschrijf deze voorwaarden, maar zie de uitwerking op onderdelen anders dan de raad.

Zo acht de raad het wenselijk dat de beroepsgroep van leraren en de gezamenlijke lerarenopleidingen een bekwaamheidsprofiel ontwikkelen voor de opleidingsfunctionaris. Ik kan mij goed voorstellen dat de beroepsgroep van leraren (SBL) in samenwerking met de beroepsgroep van lerarenopleiders (VELON) het initiatief neemt om samen met opleidingsfunctionarissen een profiel te ontwikkelen. De functieprofielen/competentieprofielen die scholen voor deze functie al hebben ontwikkeld, kunnen daarvoor als input dienen. Ik wil er wel op wijzen dat een relatie moet worden gelegd met de (opleidingsfunctionarissen uit de) Dieptepilot 2005 - 2008. De 'functie' van opleidingsfunctionaris is immers niet uitontwikkeld. Juist in de pilot zal ervaring worden opgedaan met diverse vormen. De uiteindelijke opgestelde profielen worden vervolgens ter beoordeling voorgelegd aan het Landelijk Platform voor de onderwijsberoepen dat daarover overleg pleegt met de opleidingen.

Verder adviseert de raad dat de opleidingsschool de student de gelegenheid biedt gevarieerde werkervaring op te doen. Ik ben het daarmee eens, maar wijs erop dat er grenzen zijn aan het opdoen van gevarieerde werkervaring binnen één school. Mijns inziens is het dan ook de primaire verantwoordelijkheid van de lerarenopleidingen dat de student de gelegenheid krijgt gevarieerde werkervaring op te doen. Uiteraard kan de opleiding over de uitwerking daarvan afspraken maken met één of meer opleidingsscholen.

De Onderwijsraad acht het noodzakelijk dat de opleidingsfunctie in het functiebouwwerk van de school verankerd is. Het spreekt voor zich dat de opleidingsfunctie van de school gevolgen heeft voor de organisatie van de school; de concrete invulling van de taken en werkzaamheden moet passen binnen het integraal personeelsbeleid van de school. Van belang is in elk geval dat de opleidingsfunctie van de school herkenbaar wordt belegd.

Om er zeker van te zijn dat studenten in een schoolgebonden opleidingstraject over voldoende vakinhoudelijke kennis beschikken, adviseert de raad het schoolgebonden opleidingstraject in de laatste fase van de opleiding te laten plaatsvinden. Ik erken die zorg om de vakinhoud. Ik ga daar verderop in deze reactie uitgebreid op in. Maar het gaat me te ver om nu te concluderen dat schoolgebonden opleidingstrajecten niet in eerdere fasen van de opleiding kunnen plaatsvinden. Een ander model is denkbaar, namelijk het benutten en zo nodig versterken van de vakinhoudelijke kennis in de school. Zittende leraren moeten beschikken over de noodzakelijke vakkennis; ik wil de potentie op dat punt niet onderschatten. Naar mijn mening is het heel wel mogelijk dat school en lerarenopleiding afspraken maken over het in een schoolgebonden opleidingstraject inzetten van de vakinhoudelijke deskundigheid op die school. Ik weet dat dat in bepaalde samenwerkingsconstructies ook nu al gebeurt.

Om transparante afsluiting van het schoolgebonden opleidingstraject te bevorderen, adviseert de raad een duidelijke scheiding tussen opleiden en beoordelen. De raad adviseert daarbij een deskundige van

de lerarenopleiding bij het beoordelingsproces te betrekken. Op deze aanbeveling ga ik verderop in de reactie uitgebreid in.

Ik wil benadrukken dat ik het borgen van de kwaliteit van het opleiden in de school nu niet zoek in nieuwe voorschriften vanuit OCW. Het is primair de verantwoordelijkheid van de scholen en lerarenopleidingen om op een gedegen en verantwoorde wijze invulling te geven aan het opleiden in de school. Het advies *Leraren opleiden in de school* biedt daarvoor goede aangrijpingspunten. Ik zal de aanbevelingen betrekken in de gesprekken met de NVAO en de inspectie over het toezicht en het advies onder de aandacht brengen van de scholen en opleidingen voor onderwijspersoneel.<sup>1</sup> Ik zal het advies ook inbrengen in de Dieptepilot 2005-2008. In die pilot onderzoeken groepen van samenwerkende scholen aan welke kwaliteitscriteria de opleidingsschool en de academische opleidingsschool moeten voldoen en onder welke voorwaarden ze daaraan kunnen voldoen. Zij werken daarin samen met de lerarenopleiding en waar het de academische scholen betreft ook met hoogleraren, lectoren, wetenschappers, etc. Ik wil op de uitkomsten van deze pilot niet vooruit lopen.

#### Vakkennis in de opleiding

De Onderwijsraad uit zijn zorgen over de vakinhoudelijke competenties van leraren die in de school worden opgeleid, maar ook van leraren die in de voltijds vierjarige opleiding worden opgeleid. Hij stelt vast dat in 25 jaar tijd het accent in zowel de opleidingen voor leraar basisonderwijs als de lerarenopleidingen VO/BVE is verschoven van vakinhoudelijke naar pedagogisch-didactische competenties. De raad vindt dat zorgelijk en is van oordeel dat de lerarenopleiding uit moet gaan van een opleidingsprogramma waarin in ieder geval meer dan 50% van de opleiding is gericht op de vakinhoudelijke component.

Ik deel de zorgen van de raad. Afgestudeerden van de lerarenopleidingen moeten grondige vakinhoudelijke kennis hebben van het vak of vakgebied waar zij voor verantwoordelijk zijn. Dat is een wezenlijk onderdeel van het beroep en daarom ook een wezenlijk onderdeel van de recent vastgestelde bekwaamheidseisen voor de leraar. Meer en expliciete aandacht voor de vakinhoud in de opleiding kan in belangrijke mate bijdragen aan de vakinhoudelijke bagage van de opgeleide. Ik vind het echter niet verstandig om vast te leggen hoeveel tijd in de opleiding in ieder geval aan de vakinhoudelijke component moet worden besteed. Het vastleggen van een minimumpercentage doet geen recht aan de verschillende wijzen waarop studenten leren en waarop opleidingen daarop in hun aanbod inspelen en rekening houden met al verworven kennis (EVC). Bovendien past het niet in de rol van de overheid om op dit punt richtinggevende uitspraken over het curriculum te doen. De overheid moet zich

---

<sup>1</sup> Het advies *Leraren opleiden in de school* betreft het opleiden in de school gericht op het leraarschap. Opleiden in de school kan echter ook betrekking hebben op het opleiden voor de andere onderwijsberoepen (zoals onderwijsassistent, lerarenondersteuner of instructeur). Ik zal het advies daarom ook onder de aandacht brengen van de opleidingen tot onderwijsassistent.

concentreren op de te bereiken doelen (het 'wat') en terughoudend zijn met uitspraken of voorschriften over de wijze waarop die doelen worden bereikt (het 'hoe').

De Onderwijsraad pleit ervoor dat de opleidingen meer aandacht geven aan de vakinhoudelijke eindtermen door per schoolvak aan te geven aan welke vakinhoudelijke eisen de aankomende leraar aan het eind van de opleiding minimaal moet voldoen. De raad wijst in dit verband op de initiatieven van de lerarenopleidingen VO/BVE en de lerarenopleidingen basisonderwijs om een gemeenschappelijke vakinhoudelijke kennisbasis te formuleren. Ik deel de opvattingen van de raad op dit punt. In de bekwaamheidseisen voor leraren (Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel, Staatsblad 2005, 460) is vastgelegd wat leraren moeten kennen en kunnen. De derde bekwaamheidseis betreft de vakinhoudelijke en didactische competentie. Daarin is onder andere vastgelegd dat de leraar een grondige kennis en beheersing heeft van de leerinhouden waarvoor hij verantwoordelijk is en vertrouwd is met de theoretische en praktische (of beroepspraktische) achtergronden ervan. Het is aan de opleidingen om ervoor te zorgen dat deze vakinhoudelijke en didactische competentie wordt vertaald in opleidingsgerelateerde eindtermen. De lerarenopleiding biedt (aankomende) studenten daarmee duidelijkheid over het opleidingsprogramma en laat zien hoe in haar opleiding aan de bekwaamheidseisen kan worden voldaan.

Opleidingen kunnen hier zo nodig regionaal of landelijk afspraken over maken. In de *Beleidsagenda Lerarenopleidingen* hebben de HBO-raad, de VSNU en ik afspraken gemaakt over de systemen van toetsing en examinering. In dat verband hebben we ook afgesproken dat de instellingen zich in 2006 gezamenlijk zullen uitspreken over standaarden voor examens en EVC. Dergelijke afspraken kunnen ook betrekking hebben op de vertaling van de vakinhoudelijke en didactische competentie naar opleidingsgerelateerde eindtermen.

Ik zal dit in de uitwerking van de *Beleidsagenda Lerarenopleidingen* met de HBO-raad en de VSNU aan de orde stellen en daarbij de activiteiten binnen de opleidingen betrekken die moeten leiden tot een gemeenschappelijke kennisbasis. Betrokkenheid van het afnemende veld en de beroepsgroep acht ik daarbij onmisbaar. Deze afstemming kan plaatsvinden in de (regionale) samenwerkingsverbanden.

#### Afsluiting van schoolgebonden opleidingstrajecten

De Onderwijsraad bepleit een transparante afsluiting gericht op een onafhankelijke beoordeling; een rollenscheiding tussen opleiden en afsluiten. De lerarenopleider en de opleider in de school mogen naar de mening van de raad nooit alleen bij de afsluiting zijn betrokken. Deskundigen van de lerarenopleiding die niet direct betrokken zijn geweest, moeten bij het beoordelingsproces worden ingeschakeld.

In het algemeen concludeert de raad, in aansluiting op zijn eerder advies *Examinering in het hoger onderwijs*, dat de examens in het hoger onderwijs in veel gevallen niet voldoen aan voorwaarden van transparantie en kwaliteitsgarantie. Hij acht verbeteringen nodig voor een brede erkenning van examens. De raad heeft op dat terrein aanbevelingen gedaan, onder meer over de positionering van de

examencommissies en het aanscherpen van accreditatiekaders. In het kader van het wetsvoorstel voor de nieuwe wet op het hoger onderwijs en onderzoek, zullen voorschriften t.a.v. examens en examencommissies worden opgenomen die naar mijn mening goed aansluiten op de aanbevelingen van de raad. De intentie is de positie van de examencommissie te versterken. Die voorschriften gelden voor het gehele stelsel van hoger onderwijs. Wat mij betreft zullen er geen aanvullende voorstellen komen voor lerarenopleidingen, ook niet als het gaat om onderdelen van het examen die in eerste instantie aansluiten op het leren op de werkplek. De examencommissie heeft in alle gevallen de eindverantwoordelijkheid over de eindbeoordeling. Daarmee zijn de voorwaarden geschapen voor de door de raad gewenste transparante en onafhankelijke beoordeling en de rollenscheiding tussen opleiden en beoordelen.

Maar op basis van vrijwilligheid kunnen wel aanvullende afspraken worden gemaakt. Dat hebben we in de *Beleidsagenda Lerarenopleidingen* feitelijk ook gedaan. In de beleidsagenda is afgesproken dat de instellingen de zorgen op het punt van toetsing en examinering zullen wegnemen. Dat stelt eisen aan transparantie van toetsing en examinering (ook waar het gaat om EVC), aan intersubjectiviteit van beoordelingen, aan het voor een belangrijk deel curriculumafhankelijk inrichten van examens en aan betrokkenheid van mentoren en begeleiders vanuit de beroepspraktijk.

In de uitwerking van de beleidsagenda met de HBO-raad en de VSNU komen deze punten aan de orde. De suggesties die de Onderwijsraad in paragraaf 5.3 van zijn advies doet, kunnen daarbij een stimulerend kader zijn. Het is echter de verantwoordelijkheid van de instellingen zelf om de beoordeling van prestaties van studerende vorm te geven en ook te beslissen of tussenbeoordelingen, die de raad aanbeveelt, gewenst zijn. Ik zie daarbij geen fundamenteel verschil tussen schoolgebonden opleidingstrajecten of meer traditionele opleidingstrajecten.

De NVAO heeft uiteindelijk een belangrijke toetsende rol. Ik ben het eens met de raad dat bij een beslissing over het verlenen van accreditatie, het examen een belangrijke rol speelt. Uiteindelijk gaat het immers om de kwaliteit van de opgeleide en de omnivalentie van zijn getuigschrift.

Met bovenstaande ben ik tevens ingegaan op de aanbeveling van de raad dat er landelijke richtlijnen zouden moeten komen over de inhoud en de vorm van het eindassessment van de lerarenopleiding. De raad vindt het daarbij van belang dat er onderscheid wordt gemaakt naar de drie sectoren (pabo, tweedegraads lerarenopleiding en universitaire lerarenopleidingen). Die richtlijnen zullen naar mijn mening niet in regelgeving moeten worden opgenomen, maar het resultaat moeten zijn van afspraken die de opleidingen op basis van de *Beleidsagenda Lerarenopleidingen* met elkaar maken.

Om de kwaliteit van de lerarenopleiding - en in het bijzonder van schoolgebonden opleidingstrajecten - te verstevigen, is de raad van mening dat de inspectie van het onderwijs een rol kan spelen door bijvoorbeeld intensivering van het toezicht op de examens voor deze opleidingen. De raad verwijst in dat verband naar zijn nog uit te brengen advies *Evenwichtig onderwijstoezicht*. Ik wacht dat advies af maar ga er tot die tijd van uit dat de zorg voor de kwaliteit van de examens voor lerarenopleidingen niet anders belegd zal zijn dan voor het overige hoger onderwijs. Dat impliceert dat de inspectie daarbij

geen directe rol heeft. Wellicht ten overvloede wil ik er op wijzen dat ik juist met het oog op de borging van de kwaliteit van het opleiden in de school, met de inspectie en de NVAO spreek over hun onderscheiden rollen op dat punt.

### Verantwoordelijkheden voor opleiden in de school

#### *Korte termijn*

Om scholen een grotere rol te laten spelen in de opleiding van leraren stelt de raad voor lerarenopleidingen meer mogelijkheden te geven een deel van de opleiding uit te besteden. Het uitbesteden van delen van de opleiding aan scholen is naar mijn mening mogelijk. Zeker als dat geschiedt naar scholen in de plaats van vestiging van de opleiding. Maar als met die uitbesteding ook onderwijs wordt gegeven buiten de plaats van vestiging van de opleiding moet zijn voldaan aan de afspraken die in het HO gelden op het punt van doelmatigheid. Binnenkort zal ik de *Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs* aanpassen en daarbij ingaan op dit onderdeel. Als uitbesteding van delen van de opleiding substantieel is (meer dan 60 studiepunten) respectievelijk meeromvattend is dan het verzorgen van het 'beroepsuitoefeningsdeel' van een duale opleiding in de school, dan is in beginsel de procedure 'aanvraag nieuwe vestigingsplaats' in de zin van artikel 7.17 WHW aan de orde.

Volgens de raad ligt het voor de hand dat de geldstromen voor het opleiden in de school ook via de lerarenopleidingen lopen, dan wel gebonden zijn aan inhoudelijke goedkeuring van de lerarenopleidingen. De raad wijst er daarbij op dat scholen gebruik kunnen maken van de speciale subsidieregeling voor opleidingsscholen. De extra middelen die in de Dieptepilot 2005 - 2008 beschikbaar worden gesteld, zijn echter bedoeld om scholen in staat te stellen zich te ontwikkelen tot academische of opleidingsschool en niet voor het bekostigen van opleidingstrajecten. De leraren die in de pilot worden opgeleid, zijn ingeschreven als student aan de lerarenopleiding; deze instellingen worden voor die studenten bekostigd via het stelsel voor hoger onderwijs. Overigens wordt in de Dieptepilot 2005-2008 onderzocht welke extra investeringen, zowel in personele als in materiële zin, de opleidingsschool en academische school moeten doen en hoe financiering vanuit OCW op termijn vorm kan krijgen.

#### *Langere termijn*

Aansluitend bij zijn advies *Ruimte voor nieuwe aanbieders in het hoger onderwijs* denkt de raad aan accreditatie van opleidingsscholen als lerarenopleiding. De raad stelt in dat kader voor de opleidingsschool als vijfde experiment toe te voegen in het kader van Ruimte voor nieuwe aanbieders in het hoger onderwijs. De toevoeging van een vijfde type experiment is echter niet nodig om opleidingsscholen als nieuwe aanbieder toe te laten tot het publiek bekostigde bestel. Een opleidingsschool kan als ze dat wil in het kader van het eerste type experimenten (de zogenoemde 'open inschrijving') een voorstel indienen voor het aanbieden van een opleiding.

Zoals andere aanbieders, die nog niet aangewezen zijn of nog niet in een aanwijzingsprocedure zitten, moet de opleidingsschool nog wel de nodige stappen zetten om aan de voorwaarden te voldoen voor deelname aan de open bestel experimenten. De school moet eerst langs een toets 'nieuwe instelling'.

Deze is vergelijkbaar met de aanwijzingsprocedure in de huidige Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek. Daarvoor is nodig dat er sprake is van 'bewezen' voldoende kwaliteit. Daarna moet de kwaliteit van de betreffende opleiding geaccrediteerd worden door de NVAO. Hierbij vindt ook een toets nieuwe opleiding plaats in verband met de registratie in het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs. Als laatste wordt de opleiding getoetst aan de beleidsregel macrodoelmatigheid. Als tenminste aan deze voorwaarden is voldaan en als aannemelijk is dat een experiment met de desbetreffende opleiding zicht zal geven op de effecten van een open bestel, dan kan de opleidingsschool in principe aan de experimenten deelnemen. Ik ga er echter vanuit dat er meer informatie beschikbaar zal zijn over de kansrijkheid van dergelijke trajecten als we meer zicht hebben op de ervaringen in de Dieptepilot 2005 - 2008 en de daarin te ontwikkelen kwaliteitscriteria.

Met de raad ben ik van mening dat de ontwikkeling van het opleiden in de school de komende jaren goed moeten worden gevolgd. In aanvulling op de Dieptepilot 2005 - 2008 waar een kwalitatief beeld uit moet komen van het opleiden in de school, vinden 2 monitors plaats:

- In de monitor 'De professionele arbeidsorganisatie' wordt onder meer bekeken hoe scholen in de praktijk invulling geven aan het opleiden in de school.
- In de Loopbaanmonitor 2006 wordt bekeken hoeveel mensen, en waarom, kiezen voor een schoolgebonden opleidingstraject.

Het monitoren van de doelstelling en het niveau van de opleiding én de kwaliteit en de inhoud van het onderwijsprogramma is de verantwoordelijkheid van de instellingen voor hoger onderwijs.

Tot slot concludeert de raad dat er tot nu toe weinig wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar de effecten van schoolgebonden opleidingstrajecten en adviseert dat ik onderzoek laat verrichten naar de vormgeving van dergelijke trajecten. Ik zal dergelijk onderzoek initiëren.



## **Uitkomsten veldraadpleging *Beleidsagenda Lerarenopleidingen***

Op 2 november jl. heb ik – in goed overleg met de HBO-raad en VSNU - de *Beleidsagenda Lerarenopleidingen* voorgelegd aan vertegenwoordigers uit het onderwijsveld en besturen- en schoolleiderorganisaties voor het primair en voortgezet onderwijs en de BVE. Ook waren (vertegenwoordigers van) werknemersorganisaties, beroepsgroepen, studenten en leerlingenorganisaties bij de conferentie aanwezig. Het doel van de conferentie was vast te stellen of er draagvlak was, het zo mogelijk vergroten van het draagvlak en het maken van principeafspraken over de samenwerking tussen lerarenopleidingen en scholen bij de uitvoering van de agenda. Conform mijn toezegging in het Algemeen Overleg over leraren van 13 oktober jl. treft u bijgevoegd het verslag van deze veldraadpleging aan. Hierna ga ik in op de belangrijkste uitkomsten van de veldraadpleging.

### Uitkomsten veldraadpleging

Belangrijkste conclusie is dat de deelnemers aan de conferentie zich kunnen vinden in de thema's en de maatregelen die zijn voorgesteld in de beleidsagenda. Wel werden verschillende kanttekeningen geplaatst bij de agenda. De belangrijkste geef ik hierna samengevat weer.

#### *Reikwijdte*

De beleidsagenda gaat over de lerarenopleidingen, maar eigenlijk zou het moeten gaan over het opleiden van leraren. Op die manier zou het perspectief van de scholen beter meegenomen zijn.

#### *Regio*

Het zwaartepunt voor samenwerking tussen opleidingen en scholen moet liggen in de regio, maar ook in (bestaande) samenwerkingsverbanden tussen scholen en opleidingen met gelijke visie op onderwijs en opleiden van leraren. Werkplekleren is de motor voor de regionale samenwerking. Landelijke maatregelen kunnen een ondersteunende rol spelen.

#### *Governance*

Bij de samenwerking tussen scholen en lerarenopleidingen bij het opleiden van onderwijspersoneel moet het vraagstuk van de verantwoordelijkheid worden opgelost. Wie is verantwoordelijk: de opleiding, de school of de branche? Een uniforme benadering past hierbij niet. De ene onderwijsinstelling heeft verderstreckende ambities dan de andere bij het opleiden van leraren. In het algemeen wordt gepleit voor een gezamenlijke verantwoordelijkheid, waarbij de rolverdeling tussen school en opleiding uiteen kan lopen. Maatwerk is nodig. De overheid moet zich terughoudend opstellen.

#### *Vakkennis*

Over de gewenste verhouding van vakkennis en algemene pedagogiek lopen de meningen uiteen. Er wordt zowel opgeroepen tot een herwaardering van vakkennis, als tot meer aandacht voor algemeen pedagogische competenties. Niet elke leraar hoeft in dezelfde mate over deze competenties te beschikken, ook kan gekeken worden naar het complete beeld per team.

Aan de problematiek van de opleidingen voor de kleine vakken wordt in deze beleidsagenda te weinig aandacht besteed. Door de regionale spreiding, het grote aantal vakken en het beperkte aantal studenten is een blijvend verantwoorde exploitatie van de opleidingen, dus met behoud van kwaliteit een lastige opgave.

#### *Speciaal onderwijs en Beroepsonderwijs*

De opleidingen voorzien in onvoldoende mate in de specifieke behoeften van het speciaal onderwijs en het VMBO/beroepsonderwijs. In deze beleidsagenda wordt dat onvoldoende geïdentificeerd.

Om deze beleidsagenda te kunnen realiseren noemt men o.a. de volgende voorwaarden: versterking van de innovatiecapaciteit van scholen en opleidingen, commitment bij alle partijen, structurele financiering voor het werkplekleren en aansluiten bij en betrokkenheid van de professional in de school.

#### Reactie op de uitkomsten van de veldraadpleging

De veldraadpleging van 2 november jl. was volgens de meeste deelnemers een waardevolle bijeenkomst. Het onderwijsveld was in de gelegenheid zijn opvattingen en ideeën over de (samenwerking met de) opleidingen naar voren te brengen. Het debat dat daarop volgde met de vertegenwoordigers van lerarenopleidingen, VSNU, HBO-raad en OCW heeft tot belangrijke kanttekeningen bij de beleidsagenda geleid. Ik wil de uitkomsten van deze veldraadpleging integraal betrekken bij de verdere uitwerking van de beleidsagenda.

De beleidsagenda gaat primair over de lerarenopleidingen. Die keus is gemaakt omdat de kwaliteit van de opleidingen verder verbeterd kan worden. De lerarenopleidingen zijn daarbij als eerste aan zet. Verbeteren van de kwaliteit kan echter niet zonder betrokkenheid van de scholen. Intensieve samenwerking tussen scholen en opleidingen bij het opleiden van (aankomend) leraren is een kwaliteitskenmerk. Opleidingen zullen zich daarbij nog meer gaan richten op de behoefte die er bij scholen is.

Een belangrijk inzicht uit de conferentie is de noodzaak van differentiatie en maatwerk. De ambities van scholen bij het werkplekleren, lopen sterk uiteen. Het varieert van: we nemen graag het grootste deel van de opleiding voor onze rekening, tot we leggen er een eer in een goede stageplek te bieden. Die gevarieerdheid blijft wat mij betreft bestaan. Scholen moeten zich allereerst kunnen richten op hun primaire taak: leerlingen leren lezen en schrijven, hen voorbereiden op vervolgonderwijs, hen tot mondige burgers maken die hun plaats in de samenleving kunnen innemen. Maar het is ook nodig dat er scholen zijn die mee willen opleiden voor de onderwijsarbeidsmarkt; de lerarenopleidingen alleen kunnen de verwachte tekorten in het voortgezet onderwijs immers niet tegengaan. Ik wil de condities scheppen om deze gevarieerdheid binnen het stelsel mogelijk te maken en de lerarenopleidingen moeten zorgen voor maatwerk in hun samenwerking met scholen. In de projecten voor regionale

samenwerking kunnen opleidingen en scholen met verschillende vormen van samenwerking ervaring opdoen en kan worden nagegaan onder welke condities de beste resultaten worden behaald.

Over de verhouding tussen vakkennis en algemene pedagogiek, verwijs ik naar dat wat de Onderwijsraad daarover zegt in zijn advies en mijn reactie daarop. De problematiek van de kleine vakken moet worden aangepakt in het kader van de regionale samenwerking. Alleen door onderlinge samenwerking tussen lerarenopleidingen en door bundeling van kennis en bijvoorbeeld afspraken over de inzet van personeel, kunnen exploitatieproblemen blijvend het hoofd worden geboden. Opleidingen kunnen in 2006 gezamenlijk projectvoorstellen indienen voor regionale samenwerking. Bovendien kunnen projectvoorstellen worden ingediend voor de ontwikkeling van landelijke expertisecentra op enkele vakgebieden. Zo hoop ik de vakkennis structureel te verankeren en beschikbaar te maken voor alle opleidingen en (opleidings)scholen.

In de zojuist vastgestelde bekwaamheidseisen voor leraren VO/BVE is specifiek aandacht besteed aan de specifieke competenties voor het beroepsonderwijs. De onderwijsinstellingen VO en BVE hebben laten weten dat zij goed met deze bekwaamheidseisen uit de voeten kunnen. Wel maken zij zich al geruime tijd zorgen over de mate waarin opleidingen voldoende aandacht kunnen geven aan de specifieke didactiek van het beroepsonderwijs. Ik verwacht van de lerarenopleidingen VO/BVE dat zij opleiden tot de bekwaamheidseisen en dus werk maken van een brede opleiding van leraren voor zowel de onderbouw VO, het VMBO als het beroepsonderwijs. Uiteraard kunnen binnen deze brede bacheloropleidingen uitstroomprofielen worden aangeboden. Op die wijze kan naar ik hoop een passend antwoord worden gegeven op specifieke behoeften vanuit het beroepsonderwijs.

Desalniettemin buigt het Landelijk Platform beroepen in het onderwijs zich op mijn verzoek over de vraag of een afzonderlijk profiel voor de leraar beroepsonderwijs gewenst is. Ik verwacht daarover in maart 2006 bericht van het Landelijk Platform. Daarna moet worden gezien welke consequenties de uitspraak van het Platform moet hebben voor het opleiden van leraren voor het beroepsonderwijs.

De opleidingen tot leraar basisonderwijs en VO/BVE moeten een goede basis bieden om ook in het speciaal onderwijs als leraar aan de slag te kunnen. Een zeer ruime meerderheid van die leraren volgt tot heden het opleidingsaanbod van de voortgezette opleidingen speciaal onderwijs. Ik ga ervan uit dat die belangstelling zal blijven, ook als die opleiding als masteropleidingen zijn geaccrediteerd. Het met succes afsluiten van een dergelijke opleiding is wat mij betreft echter geen benoemingsvoorwaarde.